

Bosni i Hercegovini. Dr. Bilinski nije političar tek stranačkog karaktera. On imade, a i pokazao je to, viših ciljeva i često je i dalekovidan bio u svojim zamislima. Hoće li to dr. Bilinski pokazati i u Bosni i Hercegovini? U Bosni i

Hercegovini. Dr. Bilinski nije političar tek stranačkog karaktera. On imade, a i pokazao je to, viših ciljeva i često je i dalekovidan bio u svojim zamislima. Hoće li to dr. Bilinski pokazati i u Bosni i Hercegovini? U Bosni i

HERMAN BAHR: RELIGIJA.

Vjeru, religiju ima tko je neposredno po čuvstvo svjestan više neke sigurnosti života, nego li ju može dati ljudski razum, te je ujedno tako neposredno svjestan o pravom, da to čini, a da za to ne treba imati dokaza. Ako je netko na život stavio sva pitanja, te svojim razumom nije na nijedno dobio odgovor, a onda je u svojoj nevolji otkrio, da uza sve to može život da izdrži, jednako kao da mu se sve, što je nužno za djelovanje, zapovijeda iz njegove nutrine, onda je religija ova nutarnja čvrstoća, koju imamo sami od sebe, kad se već sve ostalo slomilo i od česa živimo. Religija je izražaj nevolje, u kojoj se čovjek više ne može da snađe, a u kojoj mu je ipak iznutra pomoženo na neobičan način. Posao da nikad ne bude podvržen slučaju, već da uvijek bude po nekom planu vođen k onome, što je nužno, jest religija. Religija je svijest o unutarnjoj sili, koja pouzdano određuje život, svijest o jednom nutarnjem organu, koji odlučuje našim činima, dok nam razum može tek neke čine da savjetuje.

Religija je unutarnja činjenica. Religiozan je onaj, koji poznaje ovu nutarnju činjenicu. Ali i tko je ne poznaje ili tko je kuša zanijekati, tko nije religiozan, ima religiju. I njemu nutarnjost veli: Ti moraš! On to čuje ako i ne će da poslušne.

On može da radi protiv toga, ali još onda uvijek čuje ono nutarnje: Ti moraš. Boli ga, ako protiv toga radi i sve prednosti, što ih takovo djelovanje donosi, ne mogu ublažiti ove boli. Ali ugodno mu je poslušati onaj unutarnji glas, tako ugodno, da ga ovaj užitak može utješiti radi svake štete, te mu se ne čini preskupo plaćenom ni njegovim vlastitim životom. Iz toga, što je pripravan radje dati oštetiti svoj život, nego li ovaj unutarnji organ, sledi, da za njegovo čuvstvo mora biti živiji ovaj nutarnji organ, nego sve ostalo, što zove svojim životom.

Činjenica religije može u čovjeku djelovati nesvjestno ili mu može biti svjestna kao puka činjenica: ona može dalje natjerati na rad njegov razum, a napokon može poprimiti i oblik. Razum, stavljen u gibanje od religioznog čuvstva, stvara čudoredne maksime. Čovjeku dovikuje nutarnjost ono, što mora da čini, razum mu to razjani i tako prima skup načela i životnih pravila: a tko znađe samog sebe malo promatrati, upoznaje, da nikada ne radi radi tih načela, nego ona samo prate njegovo djelovanje, ona su sazvuče njegovog djelovanja. On je sasvim neposredno svjestan da radi pravom, onaj organ veli mu, što mora, i iz onoga, što znađe da mora, izvadjat on i stvara čitavu jednu logičnu zgradu. Dano mu je, što mora i sada pita: Kakav mora da je svijet, kakav čitav naš život, da može imati kakav smisao, da ja moram ono, što upravo moram? Odgovor na to je onda njegov nazor na svijet.

No ova religija može kadkada biti tako jaka, da se njena snaga ne gubi posvema u činima, preostaje nešto, što traži da bude produktivno, i stvara bogove, svece, nebo, pakao, čitavo carstvo. Religiozno čuvstvo, koje se inače iscrpljuje u životom djelovanju, postaje često tako bujno, te se moea očitovati u slikama i tako se stvaraju priče. Tada se govori o religioznom vieku. Mi živimo u takovom vieku, ako to jedva i opažamo.

Još posljednja generacija bila je ravnodušna i spram činjenice religije. No ipak se već oslobodila od praznovjerja prijašnje, pa se kod rada oslonila samo na razum. No postalo joj studeno. Tako je religija opet postala predmetom razmatranja. Najprije kod Amerikanaca a onda kod Engleza. Prekrasna knjiga Jamesova o religioznom iskustvu pokazala je, u čem se religija sastoji. Tek u Njemačkoj, Bergson u Francezkoj pojavio se i opet probudiše čuvstvo za tajne, za nepoznato ga e u čovjeku i u životu, koje naš razum ne može doseći, a ipak ga osjećamo kao domovinu

naših djela. Katolička i protestantska crkva neradno dobiše „moderniste“, muzeve, koji su poduzeli sa velikom snagom srca iz poraslog vjerskog pouzdanja, da preokrenu naš život, da objave veseliju vrst ljudi, novi život djelotvorne ljubavi. I što se još prije nekoliko godina ne bi bilo moglo smatrati mogućim: opet se vidjelo, gdje ljudi trpe radi svoje vjere, žrtvuju se i uzimlju na sebe svoj križ.

Ova nova religioznost izniela je već čitavu literaturu. Glavna su djela od prilike: George Tyrell „Mediaevalizam“, i njegovo na njemačkom jeziku izašlo djelo „Između Scylle i Charybde“; dalje Campbellova „Nova teologija“ i njegova smotra „The Christian Commonwealth“, u kojoj redovito piše i Philipp Snowden, član labour party; onda „Demain“, koji je žrtvovao papi i „Silkon“, spisi o Juthu, Traubova smotra „Kršćanski svijet“, djelo katoličkoga biskupa Kepplera „Više radosti“, djelo Artura Bonusa „K religioznoj krizi“, djelo Ivana Müllera i njegovi „Grüne Blätter“, nadalje „Program talijanskih modernista“; onda od Giuseppe Prezzolini-a „Bivstvo, poviest i ciljevi modernizma“, radnje Henrika Driesmana i knjige zürichkog socijalističkog župnika Hermana Kuttera. Ali nigdje nije ono zajedničko svih religioznih pokreta i čitavo njihovo značenje dublje shvaćeno nego u djelu protestantskog franjevca iz Alzacije Paul Sabatiera „Orientation religieuse de la France actuelle“.

Zapravo je ova čitava nova „teologija“ naskroz franjevačka. Veliko djelo sv. Franje bio je pokušaj, da živi za vjeru. Tako i ovi novi franjevci niti su pobožniji niti drugačije pobožni nego li su ostali vjernici njihovih crkvi, ali razlikuju se od njih time, što ih njihova pobožnost tjera na djelovanje. Drugi slušaju sa ushitom propovjed na gori; ovaj im ushit služi zato tek, da u njem uživaju. Novima nije to dosta, tjera ih nešto, da propovjed na gori primieni u svakom času svoga života.

Kršćansko im čuvstvo ne dostaje, oni hoće da čovjeka promjene, - tako daleko, dok kršćansko čuvstvo ne postane u njemu meso. Oni vjeruju u carstvo božje na zemlji, stoji tek do nas, da ga uspostavimo. Ta ljudi su u tom posve složni, što se imade smatrati pravim i dobrim. Kad se samo jedamput ozbiljno odluče, da ništa ne čine, nego ono, što smatraju pravim i dobrim, svi će se naći. U idealu su posve složni, trebaju dakle da taj ideal napokon i primieni. Ali sad čeka svatko, da drugi počne. Manjka primjer. Dati primjer za početak kršćanstva, koje napunja svako djelovanje, koje promiče svako djelovanje, to je zajednički cilj ove nove teologije. Oni svi hoće da čuvstvena sadržina kršćanske objave postane živa u činima i djelima ljudi.

Ali koje su maksime, dogme i koja duševna sredstva potrebna, da se kršćansko čuvstvo pretvori u živa djela, to nije tako važno, u koliko na koncu zbilja dolazi do takovih kršćanskih djela, pomoću božjom ili bez nje. Oni goje strahopočitanje pred maksimama, dogmama i duševnim pomoćnim sredstvima, pomoću kojih su sami odgojeni do kršćanskih čuvstava. Ali ako je drugome pomoću drugih maksima, dogma i duševnih sredstava lakše da dodje do dnevne porabe kršćanskih čuvstava, to neka svojim putem ide za njihovim ciljem. Ali ipak misle, da ne valja prezreti pomoćnu snagu pobožnih običaja, i tako se trse, da štede kršćanske figure, kao što je mlado kršćanstvo štedilo nekada poganske bogove. Oni osjećaju pouzdanje, da će novim mythosom napuniti stare figure.

Ali najveća od svih religioznih pojava sadanjega vremena je socijalna demokracija. Bila je genijalna misao Marxova, da religiju objvie kao znanost, da uspava ljutitost nereligioznog vremena. Socijalna demokracija religiozna je u tom, da je svaki od njenih vjernika bezuvjetno neposredno svjestan svoje dužnosti, onoga, što on imade da učini, svoga duga;

S dva uzroka predlaže Justh provizorij. Prvo stoga, što bi time spriečio razpust sabora, jer novi izbori iziskuju podveć velikih žrtava.

Drugi razlog jest taj, što se u Beču

većatija, ne bi li se dosjo do sporazuma. Gospodari kažu, da su spremni provesti lokalna utanačenja, koja bi odredila nadnice u pogibeljnim rofovima, ali ne će da uvedu minimalnu nadnicu jednaku u svim krajevima.

Predočimo li sebi susret one nove teologije sa ovom neizmjenom organizacijom socijalne demokracije, gledamo u vrijeme, koje će možda iz temelja obnoviti čitav život čovječanstva, kao što ga je nekoć obnovilo prkršćanstvo.

FEUILLETON

Hrvatski književnici u bečkom prijevodu. Najnoviji broj Vilimekove knjižnice „1000 najljepših novela od 1000 svjetskih spisatelja“ što od dulje vremena izlazi u Pragu, a od koje je dosele izašlo već 19 knjiga,, donosi novelu „Neobični ljudi“ od Eugena Kumičića u prijevodu Fr. Vevera. U istom svesku pored Kumičića nalazimo Hr. Winthera iz danske, Luigi Capuana iz talijanske, Šaloma Ascha iz židovske i Hermana Hessa iz njemačke književnosti. — U istoj knjižnici izašli su u prijevodu i ovi hrvatski i srpski pisci: Josip Kosor („Cigani“) L. Lazarević, P. Marković-Adamov, a od Slovenaca Ivan Cankar. — Ovih dana izašla je u Pragu „Knjiga lovačkih pripovijesti“, gdje su sakupljene škeice i kraće crtice iz lovačkoga života od raznih svjetskih autora. Između ostalih zastupan je u ovoj knjizi i rano umrli hrvatski

veli da podupire u Jemenu i onamošni nak, biti će preko sv

Slavenski narodno. U srijedu, 21. o. mj. lovanje nastojanjem osnovano udruženje jamnost „Slaven s je ovoga društva prir u kojima će se razni turni život pojedinih i upoznavati tako s n ženja. Predavači bit novi, koji pripadaju narodima. Prvi semir žavat će 5 predavao o Bugarima, 6 o Hr 2 predavanja o Slo

Iz francoske aka akademija ne može velike sjednice, osobito slučaj smrti medju služi namomjestiti izl mrtnika“. Dne 8. o. brati nasljednika gla B arboxu, kome da samo četiri godin četrdesetorice. Već s mogli njegov nasljedn „Tempa“, Henry Ro nov povjestničar F koji ga je primio, n hrabrom branitelju dove i velikog Fran Roujon je bio tolik svom nastupom go izbor u francosku aka iskazanu akademiji u on tajnikom već celi našao i nekoliko liepi novinske literature, ko pa i u vrijeme svoj štjenja, podavao svi moga života — reče pisao za novine, čine se običaje reći u drža danje djalatnosti. — Frederica Masson a akademskog stila i r mjer neka služi ovaj